

GEORGE ENESCU
FESTIVAL

12 septembrie, ora 17.00

Generozitate prin muzică

---

27 august - 24 septembrie 2023
festivalenescu.ro

Program

CONCERTELE DE LA ATENEU

Ateneul Român

CAMERATA BERN

PATRICIA KOPATCHINSKAJA vioară și conducere muzicală

Moartea și fata

Nörmiger *Dance of Death* (ar. Michi Wiancko)

Anonim Cântare bizantină pe Psalmul 140 pentru vioară solo și orchestră de coarde (ar. PatKop)

Schubert Cvartetul de coarde nr. 14 în re minor D 810, *Moartea și fata* (ar. pentru orchestră de coarde de PatKop)

Allegro / Andante con moto / Scherzo: Allegro molto / Presto

Schubert *Moartea și fata* D 531 (ar. pentru voce și orchestră de coarde de Michi Wiancko)

Gesualdo *Moro, lasso, al mio duolo* din Caietul VI de madrigale

Kurtág *Ligatura-Message to Frances-Marie* (The Answered Unanswered Question) op. 31b

Kurtág *Ruhelos din Kafka-Fragmente* pentru vioară op. 24

Acest program este o reflecție asupra morții și a diferitelor sale fațete, inclusiv a momentelor seducătoare. Lucrări din Evul Mediu și până astăzi contrastează, comentează și se împletesc cu cel mai faimos cvartet de Schubert, cântat de o orchestră de coarde. Programul include și liedul compus de Schubert pe versurile scrise de Matthias Claudius în 1774, cu Patricia Kopatchinskaja în calitate de solistă vocală.

Moartea către fată

Dă-mi mâna, chip frumos și delicat!

Prieten sunt și nu vin spre a pedepsi.

Fii dar pe pace, rău nu-ți fac,

Ci-n ale mele brațe ușor vei adormi!

Programul concertului are la bază proiectul lansat de Patricia Kopatchinskaja în 2015 și imprimat pe disc în 2016. Prima piesă – **Toden Tanz** de autorul german obscur August Nörmiger – a fost compusă în 1598 și evocă tradiția medievală a alegoriei dansului morții, care prin mesajul de tip memento mori avertiza oamenii asupra naturii trecătoare a vieții și a tuturor lucrurilor de pe pământ. Acesta este, de altfel, unul dintre puținele exemple muzicale relativ contemporane procesiunii, tradiția reflectându-se în special în arta plastică. În muzică, romanticii vor fi cei care vor redescoperi istoria dansului macabru, Liszt, Saint-Saëns, Musorgski și Mahler numărându-se printre compozitorii care au adoptat genul în creațiile lor. Un **cântec bizantin** intonat la origine pe **Psalmul 140** (139) continuă periplul prin istoria funebră a muzicii. Psalmistul se roagă la Dumnezeu, cerând izbăvirea din mâinile oamenilor păcătoși, pentru care pedeapsa cuvenită este moartea: „Să cadă peste ei cărbuni aprinși; în foc aruncă-i pe ei, în necazuri, pe care să nu le poată răbda. Bărbatul limbut nu se va îndrepta pe pământ, pe omul nedrept răutatea îl va duce la pieire. Știu că Domnul va face judecată celui sărac și dreptate celor sărmani; iar dreptii vor lăuda numele Tău și vor locui cei drepti în fața Ta”.

Centrul de greutate al întregului concept îl constituie, fără îndoială, Cvartetul de coarde nr. 14 în re minor D 810 *Moartea și fata* de Franz Schubert, capodopera camerală absolută a compozitorului austriac și cvartetul prin excelență care definește romantismul muzical incipient prin asimilarea și depășirea simultană a modelului reprezentat de Beethoven. Aici, moartea nu este prezentă doar în textul liedului din care Schubert a extras tema părții a doua, ci și în viața compozitorului. În 1823, cu un an înainte de a compune cvartetul, Schubert a realizat că afecțiunea de care suferea – sifilis – avansa iremediabil și că va muri tânăr. Bolnav și sărac, trecea prin perioade de depresie profundă. În acest context, este cu atât mai uimitoare forța creatoare cu care Schubert a continuat să compună lieduri, sonate, cvartete și simfonii.

Program

Următorul episod ne conduce înapoi în timp, la începutul secolului al XVII-lea, la curtea prințului Carlo Gesualdo, personaj enigmatic, înfricoșător și fascinant, intrat în istorie drept unul dintre cei mai avangardiști compozitori, autorul unei opere geniale, dar și al unei duble crime pasionale. Uciderea soției și a amantului ei, prinși în flagrant delict, nu a avut urmări legale pentru Gesualdo, atât datorită originii sale nobile, cât și a adulterului dovedit al consoartei. Urmărit însă de remușcări, compozitorul a devenit tot mai retras și neconsolat, iar muzica sa exprimă prin sonorități neobișnuite, aspre, întunecate, frământările spirituale ale autorului. Madrigalul *Morro, lasso, al mio duolo* (Mor, ah, de-atâta suferință) manifestă exemplar amestecul de artă superioară și introspecție psihologică.

Ultimele două piese din program îi aparțin lui György Kurtág, singurul compozitor în viață dintr-un concert dedicat morții. Născut la Lugoj, în 1926, Kurtág s-a remarcat prin extraordinara concizie a majorității lucrărilor sale. Scrisă în 1989 și dedicată violoncelistei americane Frances Marie Uitti, *Ligatura-Message* trimite în mod ironic la *Întrebare fără răspuns* de Charles Ives, în timp ce *Kafka Fragment: Ruhelos* face parte dintr-un ciclu de 40 de lieduri pentru soprană și vioară solo, ce durează mai puțin de o oră și se bazează pe scrierile lui Franz Kafka.

Mihai Cojocaru

Ansamblu

Camerata Bern combină inovația și calitatea la cel mai înalt nivel posibil. Plin de curiozitate și bucurie de a cânta, ansamblul deschide noi drumuri, testează limitele și încântă publicul cu programe îndrăznețe. Înființată în 1962 cu scopul de a concerta în formule flexibile fără dirijor, Camerata Bern este astăzi o orchestră de cameră de renume mondial, cu 15 membri, toți soliști de excepție. Patricia Kopatchinskaja este partener artistic al ansamblului încă din anul 2018. Ansamblul abordează un repertoriu care se întinde de la Baroc la Contemporan, fiind pretabil și la interpretări fără dirijor.

©Marco Borggreve

Repertoriul inovator al ansamblului combină diferite perioade și stiluri, cuprinzând programe de concerte clasice, concerte puse în scenă, proiecte de muzică de cameră și concerte pentru copii. Având propria stagiune în Berna și legături puternice cu orașul, ansamblul apare, de asemenea, în mod regulat la festivaluri internaționale și în săli de concerte importante din Elveția, Europa, America de Nord și de Sud și Asia. Camerata Bern concertează alături de artiști de renume, precum Antje Weithaas, Sergio Azzolini, Steven Isserlis, Ilya Gringolts, Anna Prohaska sau Kristian Bezuidenhout. În fiecare stagiune, ansamblul alege un compozitor în rezidență, în 2022/23 fiind selectat compozitorul german

Jan Dvořák.

Înregistrările pe disc și vinil au câștigat mai multe premii internaționale, precum Grand Prix du Disque, Premiul Criticilor Germani de Discuri sau Echo Klassik. Cele mai recente două lansări cu Patricia Kopatchinskaja „Time and Eternity” și „Plaisirs illuminés” (în colaborare cu Sol Gabetta), care cuprind comanda lucrării compuse de Francisco Coll (Compozitor în Rezidență 2018/19), au fost nominalizate pentru un premiu Gramophone. „Plaisirs illuminés” a primit, de asemenea, BBC Music Magazine Award în 2022.

Camerata Bern desfășoară o activitate semnificativă în domeniul educației muzicale pentru copii, realizând turnee în școlile din cantonul Berna. Din 2010, în peste 250 de concerte, aproximativ 18 000 de elevi au putut experimenta muzica la cel mai înalt nivel, într-un mod accesibil, în propriile clase.

Fundația Camerata Bern este subvenționată de orașul Berna, de cantonul Berna și de conferința regională Berna-Mittelland. De asemenea, Fundația primește sprijin din partea Burgergemeinde Bern, a Fundației Ursula Wirz, precum și din partea altor fundații, parteneri și sponsori.

În anul 2022, Camerata Bern sărbătorește 60 de ani de la înființare.

Solistă

Cu o combinație de profunzime, strălucire și umor, **Patricia Kopatchinskaja** aduce un inimitabil simț al teatrului în muzica sa. În stagiunea 2022/23, Kopatchinskaja depășește din nou barierele cu un experiment muzical îndrăzneț, unindu-și forțele cu Herbert Fritsch și cu artistul vizual Jannis Varelas pentru a crea o producție de operă Neo-Dada, *Vergeigt*, la Theater Basel. Recent, a fost desemnată Spotlight Artist la Barbican Centre, și Artist Asociat al SWR Experimentalstudio, unul dintre cele mai importante centre internaționale de cercetare în domeniul muzicii electronice. De asemenea, stagiunea 2022/23 va include premiera noului proiect *În căutarea unui cântec pierdut*, inspirat de opera lui György Ligeti, cât și relansarea *Maria Mater Meretrix* alături de Anna Prohaska, într-un turneu european, prezentând imaginea femeilor de-a lungul secolelor într-un mozaic muzical (proiect care va fi lansat și pe disc în acest an). Alături de Fazil Say va începe un turneu european extins prin care vor promova și noul lor proiect discografic.

Printre cele mai importante proiecte ale stagiunii precedente se numără turneele în Europa alături de Budapest Festival Orchestra, Il Giardino Armonico și Orchestra Philharmonia, precum și continuarea rezidenței sale în calitate de partener artistic la Camerata Bern. Kopatchinskaja și-a adus potențialul creativ nelimitat, versatilitatea și repertoriul divers în proiecte curatoriale inovatoare la rezidențele cu Orchestra Filarmonică din Berlin, Orchestra Filarmonică Radio France și Elbphilharmonie Hamburg, îmbogățind fiecare program cu reinterpretări excentrice.

Prioritatea sa absolută este muzica secolelor XX și XXI și colaborarea cu compozitori în viață precum Luca Francesconi, Michael Hersch, György Kurtág, Márton Illés și Esa-Pekka Salonen. Kopatchinskaja dirijează concerte în întreaga lume, se implică în organizarea festivalurilor importante și colaborează cu orchestre și dirijori de renume. În urma succesului internațional al colaborării sale anterioare cu Orchestra de Cameră Mahler – Bye Bye Beethoven – Patricia Kopatchinskaja a revenit pentru premiera unui nou concert pus în scenă alături de acest ansamblu – Les Adieux – un proiect care se confruntă cu deteriorarea rapidă a mediului înconjurător și cu pierderea lumii naturale. Alte proiecte explorează muzica pusă în scenă în contexte contemporane, cum ar fi „Dies Irae”, o altă reflecție muzicală asupra crizei crescânde a mediului. Ea a adus această producție la Glasgow în timpul summitului global COP26.

Evoluează și ca artistă vocală în *Mystères du macabre* de Ligeti sau *Pierrot Lunaire* de Schönberg, unde își asumă chiar rolul lui Pierrot, precum și în proiectul său de prezentare a poemului *Ursonate* de Kurt Schwitters sub forma unui film în stilul Dada. După recenta prezentare la Filarmonica din Berlin și la Sala de Festivități din Baden-Baden, *Ursonate* a fost proiectat la Muzeul Sprengel din Hanovra, unde se află Fundația Kurt și Ernst Schwitters, cu ocazia celei de-a 75-a aniversări a morții lui Kurt Schwitters.

Discografia sa include peste 30 de înregistrări, printre care *Death and the Maiden*, premiată cu GRAMMY, alături de Orchestra de Cameră Saint Paul, un proiect care a fost, de asemenea, recreat sub forma unui spectacol cu elemente de regie alături de Camerata Bern, prezentat în premieră pe platforma digitală Virtual Circle a agenției HarrisonParrott. Printre lansările discografice recente se numără „Les Plaisirs Illuminés” cu Sol Gabetta și Camerata Bern (premiul BBC Music Magazine) și albumul „Le monde selon George Antheil” cu Joonas Ahonen (ambele la Alpha Classics).

Kopatchinskaja este ambasador umanitar pentru Terre des Hommes, cea mai importantă agenție elvețiană de ajutorare a copiilor. În 2017 a primit Marele Premiu Elvețian pentru Muzică de la Oficiul Federal de Cultură al Elveției.

©Eric Melzer